

Яковишина Тетяна В'ячеславівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти

Рівненського державного гуманітарного університету, Рівне, Україна

E-mail: yakovyshynat@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

Scopus: 57241610900

Професійний успіх учителя початкових класів: роль hard і soft skills

У статті здійснено комплексний теоретичний аналіз ролі hard skills і soft skills у забезпеченні професійного успіху вчителя початкових класів в умовах трансформації сучасної освіти. Обґрунтовано, що під впливом компетентнісного підходу, цифровізації, інклюзивних процесів та суспільних викликів зростають вимоги до професійної підготовки педагога, яка має поєднувати як фахову (предметно-методичну), так і надпрофесійну (особистісно-комунікативну) складові. У роботі розкрито сутність понять «hard skills» і «soft skills», визначено їх змістові характеристики та значення у структурі професійної компетентності вчителя початкових класів. Акцентовано увагу на необхідності формування здатності педагога до ефективної педагогічної взаємодії, гнучкого реагування на освітні зміни та постійного професійного саморозвитку.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності hard і soft skills та визначенні їхньої ролі у забезпеченні професійного успіху вчителя початкових класів, а також окресленні напрямів їхньої інтеграції у процесі фахової підготовки педагогів. Посилює значущість роботи обґрунтування авторської інтеграційної моделі, спрямованої на забезпечення їх синергійного поєднання у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Методологія дослідження базується на використанні загальнонаукових методів, зокрема аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації наукових джерел з проблеми професійної підготовки педагогів. Застосовано компетентнісний, системний та діяльнісний підходи, що дозволило розглянути hard і soft skills як взаємопов'язані компоненти цілісної професійної компетентності вчителя. У роботі також акцентовано на важливості досягнення балансу між фаховими знаннями та особистісними якостями педагога як ключової умови ефективності освітнього процесу.

Доведено, що професійний успіх учителя початкових класів визначається гармонійним поєднанням hard skills, які забезпечують змістову та технологічну основу педагогічної діяльності, і soft skills, що зумовлюють ефективність міжособистісної взаємодії та створення сприятливого освітнього середовища. Обґрунтовано необхідність їх комплексного розвитку у процесі підготовки майбутніх педагогів на засадах компетентнісного підходу, інтеграції теоретичної та практичної складових навчання, а також впровадження інноваційних освітніх технологій. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням ефективних моделей формування та оцінювання зазначених груп навичок у системі педагогічної освіти.

Ключові слова: вчитель початкових класів, hard skills, soft skills, креативність, навички, професійна діяльність.

Вступ. Сучасна освіта вимагає від учителя не лише спеціальних фахових знань (hard skills), а й широкого спектра особистісних, комунікативних, адаптивних і креативних навичок (soft skills), що безпосередньо впливають на результативність педагогічної діяльності, успішність учнів та загальну якість освітнього процесу. Сучасні реформи освіти (наприклад, «Нова українська школа») та очікування суспільства спрямовані на формування у дітей не лише знань, а й умінь мислити, комунікувати, працювати в команді й адаптуватися до змін. Це значно підвищує вимоги до професійної компетентності вчителя початкових класів (Боровець, Яковишина, 2022).

Наразі все більша увага приділяється формуванню hard skills – конкретним фаховим навичкам (предметні знання з педагогіки, методики, володіння технологіями навчання, планування уроків тощо), які уможливають базову здатність виконувати професійні обов'язки. Без них учитель не може якісно організувати освітній процес.

Щодо soft skills, то вони включають комунікацію, емоційну компетентність, адаптацію до змін, стрес-менеджмент, здатність до співпраці з батьками й колегами, критичне мислення та ін. Саме вони

визначають здатність учителя ефективно взаємодіяти з учнями, створювати підтримуючу атмосферу в класі та адаптувати підхід до різних ситуацій (Боровець, Яковишина, 2022).

Дослідження показують, що успішність професійної діяльності педагога залежить не лише від глибини його *hard skills*, а й від рівня *soft skills*: баланс цих навичок забезпечує: ефективну організацію освітнього процесу; розвиток самостійності, мотивації й критичного мислення учнів; адаптацію до нових педагогічних технологій; зниження ризику професійного вигорання.

Отож, проблема професійного успіху вчителя початкових класів через призму *hard* і *soft skills* є вкрай актуальною в сучасній педагогіці, оскільки вона відображає реальні вимоги до компетентності педагога як у класі, так і в ширшому соціальному контексті. Її дослідження дозволяє розробляти ефективні освітні програми підготовки, підвищення кваліфікації та професійної підтримки педагогів.

Професійне становлення вчителя є однією з найважливіших проблем педагогічної науки, яка постійно привертає увагу українських учених, таких як І. Зязюна, В. Кременя, З. Курляндт, В. Лозову, Н. Ничкало, В. Радула, С. Сисоєву, М. Сметанського та інших. Упродовж 2024–2026 рр. увага науковців сконцентрована на: збалансованості між *soft*- та *hard*-skills, що є необхідною для досягнення успіху в умовах глобалізації і технологічних змін (Бенца, Клопотар, 2025); обґрунтуванні ролі й відповідальності вищої школи у питаннях розвитку загальних і фахових компетентностей сучасних фахівців (Л. Карнаух, О. Карнаух, 2025).

Системний підхід до дослідження проблеми представлено у дисертаційній роботі О. Жовнич (актуалізованій у 2024 році), де розглянуто підготовку майбутніх учителів до формування *soft skills* учнів початкової школи. Авторкою запропоновано класифікацію життєвих навичок, у межах якої *soft skills* визначено як важливу підсистему, а також розроблено модель професійної підготовки педагога до їх розвитку в освітньому процесі (Жовнич, 2024). І. Шевченко, О. Шелевер, В. Маркова наполягають: «навчання м'яким навичкам дає здобувачам інструменти, необхідні для ефективної комунікації, бездоганної співпраці, адаптації до змін і вагомому внеску в успіх своїх організацій» (Шевченко, Шелевер, Маркова, 2024).

Узагальнюючи результати сучасних досліджень, слід зазначити, що в українській педагогічній науці 2024–2026 років спостерігається тенденція до: посилення уваги до формування *soft skills* як важливої складової професійної підготовки вчителя; розгляду *hard skills* як базового компоненту фахової підготовки, що охоплює предметні знання та методичні вміння; інтеграції *hard skills* і *soft skills* у межах компетентнісного підходу; орієнтації на практико-зорієнтовані моделі навчання, зокрема використання кейс-методів, проєктних технологій та міждисциплінарного підходу. Таким чином, сучасні наукові розвідки засвідчують, що ефективна підготовка майбутніх учителів початкових класів передбачає гармонійне поєднання *hard skills* і *soft skills*, що забезпечує готовність педагога до професійної діяльності в умовах динамічних змін освітнього середовища.

Мета та завдання статті: на основі теоретичного дослідження змісту понять «*hard skills*» та «*soft skills*» обґрунтувати авторську інтеграційну модель та окреслити перспективи інтеграції означених груп навичок у процес підготовки майбутніх учителів початкових класів. Завдання: 1) проаналізувати сутність і наукові підходи до трактування понять «*hard skills*» та «*soft skills*» у сучасному педагогічному дискурсі; 2) визначити особливості та значення інтеграції *hard* і *soft skills* у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів; 3) обґрунтувати та розробити авторську інтеграційну модель поєднання *hard* і *soft skills*; 4) окреслити перспективи впровадження запропонованої моделі у практику закладів вищої освіти.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених із проблем формування та розвитку «*hard skills*» і «*soft skills*», нормативно-правові документи у сфері освіти, що регламентують підготовку майбутніх учителів початкових класів, а також сучасні концепції компетентнісного підходу в педагогічній освіті.

Методологічну основу дослідження становлять положення системного, компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів до професійної підготовки педагога. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукових джерел з метою уточнення змісту понять «*hard skills*» і «*soft skills*»; порівняльний аналіз – для виявлення їхніх спільних і відмінних характеристик; моделювання – для розроблення авторської інтеграційної моделі; структурно-функціональний аналіз – для обґрунтування компонентів і зв'язків запропонованої моделі; прогностичні методи – для визначення перспектив впровадження інтеграції *hard* і *soft skills* у систему підготовки майбутніх учителів початкових класів. Такий комплекс методів забезпечив цілісне дослідження проблеми та наукове обґрунтування авторської інтеграційної моделі.

Результати дослідження. Однією з ключових тенденцій сучасної освіти є впровадження компетентнісного підходу, який орієнтує освітній процес не лише на засвоєння знань, а передусім на формування здатності застосовувати їх у практичній діяльності. У підготовці педагогів це означає розвиток професійних компетентностей, що включають інтеграцію знань, умінь, цінностей, досвіду та

готовності до ефективної педагогічної діяльності. Компетентнісний підхід сприяє формуванню гнучкого мислення, здатності до інноваційної діяльності, педагогічної рефлексії та постійного професійного саморозвитку.

Так, уміння/навички (англ. «skills») у Національній рамці кваліфікацій визначено як здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння/навички поділяються на когнітивні (що включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (що включають ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів, комунікацію) (Любченко, 2020).

У сучасному освітньому середовищі поряд із професійними знаннями та методичними вміннями (hard skills) дедалі більшого значення набувають так звані надпрофесійні навички (soft skills). До них належать комунікативність, емоційний інтелект, уміння працювати в команді, лідерство, креативність, критичне мислення, здатність до адаптації та ефективного розв'язання проблем. Для вчителя ці навички мають особливе значення, адже педагогічна діяльність передбачає постійну взаємодію з учнями, батьками, колегами, а також здатність реагувати на різноманітні педагогічні ситуації (Пометун, 2021).

Попри очевидну важливість розвитку soft skills, у системі підготовки педагогів постає проблема досягнення оптимального балансу між ґрунтовними фаховими знаннями та розвитком надпрофесійних навичок. Надмірна орієнтація лише на теоретичну підготовку може знижувати готовність майбутнього вчителя до реальних викликів педагогічної практики. Водночас недостатня увага до предметної та методичної підготовки може негативно позначатися на якості викладання. Тому сучасна педагогічна освіта має інтегрувати обидва компоненти, забезпечуючи комплексний розвиток майбутнього педагога як фахівця і як особистості.

У сучасному освітньому просторі hard skills (фахові навички) вчителя – це фундамент професіоналізму. Це конкретні, вимірювані технічні здібності та знання, які ви здобули під час навчання та практики (Енциклопедія освіти, 2021; Любченко, 2020).

Поняття «hard skills» і «soft skills» формувалися еволюційно та відображають зміну уявлень про професійну компетентність фахівця. Так, ідея необхідності володіння конкретними фаховими, технічними знаннями та вміннями (hard skills) бере свій початок ще з індустріальної епохи, однак активного термінологічного оформлення набула у XX столітті в контексті професійної підготовки та розвитку технічних спеціальностей (Смагіна, Шуневич, 2019).

Натомість термін soft skills уперше почав використовуватися у 1960–1970-х роках у США, зокрема в документах військових структур, для позначення навичок, не пов'язаних безпосередньо з технічною діяльністю, але важливих для ефективної взаємодії, лідерства та управління. Упродовж 1980–1990-х років у межах менеджменту, педагогіки та теорії людського капіталу відбулося чітке розмежування цих понять, що закріпило їх як взаємодоповнювальні складові професійної компетентності. У сучасних умовах трансформації освіти та ринку праці спостерігається зростання ролі soft skills, що зумовлює необхідність досягнення балансу між фаховими знаннями та надпрофесійними навичками у підготовці майбутніх фахівців Смагіна, Шуневич, 2019).

Що таке «hard skills» вчителя? Це сукупність професійних знань та спеціальних педагогічних компетентностей, які дозволяють вчителю не просто «знати свій предмет», а ефективно трансформувати ці знання у навчальний результат учнів (Дзевницька, Цапко, Солтис, 2023). Сюди належить: 1) глибоке знання предмета., оскільки без фахової експертизи решта навичок втрачають сенс; 2) методика викладання: вміння пояснити складне просто; володіння різними стратегіями навчання: від проблемного викладу до перевернутого класу. Знати, як подати матеріал так, щоб він був засвоєний; 3) педагогічна діагностика: вміння визначати рівень готовності учнів до навчання, виявляти прогалини у знаннях та аналізувати причини труднощів. Це «сканування» класу перед початком нової теми; 4) володіння цифровими освітніми технологіями (Digital Skills): сьогодні це критично важливий «хард». Сюди входить: робота з LMS-платформами (Google Classroom, Moodle); 5) використання інтерактивних інструментів (Kahoot, Canva, Padlet). Створення мультимедійного контенту та проведення уроків у дистанційному/гібридному форматах; 6) оцінювання результатів навчання: не просто виставлення балів. Це володіння критеріями оцінювання, навички формувального оцінювання (надання зворотного зв'язку в процесі) та підготовка якісних тестових завдань (Любченко, 2020).

Якщо hard skills – це професійний фундамент для вчителя початкових класів, то soft skills (м'які навички) – це каркас, який тримає всю конструкцію і дозволяє їй бути гнучкою.

Проаналізуємо м'які навички детальніше. Отож, soft skills – це універсальні, надпрофесійні навички, які не пов'язані з конкретною спеціальністю, але допомагають ефективно працювати з іншими людьми, вирішувати завдання та керувати власною продуктивністю. Для вчителя вони є критичними, оскільки педагогіка – це на 90 % взаємодія (Боровець, Яковишина, 2022).

Виокремимо найбільш значущі soft skills для сучасного вчителя початкових класів. Це: 1) комунікація: вміння чітко доносити думку, активно слухати та встановлювати контакт з різними аудиторіями: учнями, батьками, колегами. Це мистецтво вести діалог, а не лише монолог; 2) емоційний інтелект (EQ): здатність розуміти власні емоції та почуття інших. Вчитель з високим EQ відчуває настрій класу, вміє підтримати учня в момент невдачі та зберігає спокій у стресових ситуаціях; 3) критичне мислення: вміння аналізувати інформацію, перевіряти факти (медіаграмотність) та приймати зважені рішення. Вчитель вчить дітей не просто поглинати знання, а ставити запитання «чому?» та «як?»; 4) креативність: здатність відходити від шаблонів. Це нестандартний підхід до планування уроку, створення цікавих завдань та пошук нових шляхів для зацікавлення предметом; 5) командна робота: вміння працювати в педагогічному колективі, створювати спільні проекти з учнями та залучати батьків як партнерів до освітнього процесу; 6) адаптивність: світ змінюється блискавично. Адаптивність дозволяє вчителю швидко опановувати нові інструменти, переходити на дистанційку за одну ніч і залишатися ефективним у непередбачуваних обставинах; 7) лідерство: це не про авторитарну владу, а про натхнення. Вчитель-лідер веде за собою, мотивує учнів до досягнень і стає для них прикладом (рольовою моделлю); 8) управління конфліктами: вміння конструктивно розв'язувати суперечки. Педагог має виступати медіатором, допомагаючи дітям знаходити компроміс, не пригнічуючи їхню особистість (Пометун, 2021).

У сучасній освіті спостерігається зсув: якщо раніше 80% успіху залежало від знання предмета, то сьогодні роль soft skills стрімко зростає.

У контексті сучасних вимог до професійної підготовки педагогів особливої актуальності набуває проблема цілісного розвитку hard і soft skills як взаємодоповнювальних складових професійної компетентності. З огляду на це, доцільним є впровадження авторської інтеграційної моделі, спрямованої на забезпечення їх синергійного поєднання у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Запропонована модель ґрунтується на засадах компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів і передбачає системну взаємодію цільового, змістового, процесуального та результативного компонентів.

Цільовий компонент моделі визначає мету підготовки – формування професійно успішного вчителя початкових класів, здатного ефективно здійснювати педагогічну діяльність на основі інтеграції фахових (hard skills) і надпрофесійних (soft skills) навичок. Основними завданнями є розвиток предметно-методичних компетентностей, формування комунікативних, соціально-емоційних та рефлексивних умінь, а також забезпечення їхньої узгодженої реалізації у професійній діяльності.

Змістовий компонент охоплює сукупність hard skills (предметні знання, методика навчання, педагогічна діагностика, оцінювання результатів навчання, цифрова компетентність) та soft skills (комунікативність, емоційний інтелект, критичне мислення, креативність, адаптивність, здатність до командної роботи, рефлексивність). Особливе місце в моделі займає інтеграційне ядро, що поєднує зазначені групи навичок у контексті педагогічної взаємодії, управління класом, інклюзивної компетентності та педагогічного лідерства.

Процесуальний компонент моделі передбачає реалізацію інтеграції hard і soft skills через використання інноваційних форм і методів навчання, зокрема інтерактивних лекцій, практичних занять, педагогічної практики, тренінгів, кейс-методу, проєктного навчання, моделювання педагогічних ситуацій та рефлексивних практик. Важливим механізмом є поєднання теоретичної підготовки з практикоорієнтованою діяльністю, що забезпечує перенесення знань у реальні педагогічні ситуації.

Результативний компонент моделі визначає критерії та рівні сформованості інтегрованих компетентностей. До основних критеріїв належать когнітивний (рівень засвоєння знань), діяльнісний (здатність застосовувати знання у практиці) та особистісний (сформованість ціннісних установок і професійно важливих якостей). За ступенем сформованості виокремлюються низький, середній та високий рівні. Очікуваним результатом є підготовка компетентного, адаптивного, рефлексивного вчителя, здатного до ефективної професійної діяльності в умовах сучасного освітнього середовища.

Реалізація моделі базується на принципах інтегративності, практичної спрямованості, безперервності професійного розвитку, варіативності освітніх траєкторій та рефлексивності. Застосування запропонованої моделі сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх учителів початкових класів та забезпеченню їхньої готовності до успішної професійної діяльності.

Отже, інтеграція soft skills та hard skills у підготовці майбутніх учителів початкових класів є однією з ключових умов формування їхньої професійної компетентності в умовах сучасної освітньої парадигми. Hard skills у структурі підготовки педагога охоплюють фахові знання з педагогіки, психології, методик навчання освітніх галузей, вміння планувати й організувати освітній процес, здійснювати оцінювання результатів навчання. Водночас soft skills включають комунікативні вміння, емоційний інтелект, здатність

до співпраці, критичне мислення, креативність, адаптивність та рефлексивність, які забезпечують ефективну педагогічну взаємодію з учнями, батьками та колегами.

Сучасна практика підготовки вчителів початкових класів засвідчує, що ізольоване формування лише фахових знань є недостатнім, оскільки професійна діяльність учителя має виразно соціально-комунікативний характер. Саме тому інтеграція *soft skills* і *hard skills* повинна відбуватися на засадах компетентнісного підходу через поєднання теоретичної підготовки з практикоорієнтованим навчанням, використання інтерактивних методів (кейс-метод, проєктне навчання, моделювання педагогічних ситуацій), рефлексивних практик та педагогічної практики в реальному освітньому середовищі.

З метою підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів та забезпечення цілісного розвитку їхньої професійної компетентності доцільно впроваджувати інтеграційну модель розвитку *hard* і *soft skills* на системній основі. У зв'язку з цим пропонуються такі *практичні рекомендації*.

1. Інтеграція *hard* і *soft skills* у зміст навчальних дисциплін. Необхідно забезпечити органічне поєднання фахових знань і надпрофесійних навичок у межах навчальних курсів. Зокрема, під час викладання методичних дисциплін доцільно передбачати завдання, що одночасно спрямовані на формування предметно-методичних умінь і розвиток комунікативності, критичного мислення та креативності здобувачів.

2. Використання практикоорієнтованих та інтерактивних методів навчання. Ефективному формуванню інтегрованих компетентностей сприяє застосування кейс-методу, проєктного навчання, моделювання педагогічних ситуацій, ділових ігор, тренінгів. Такі методи дозволяють відтворювати реальні умови професійної діяльності та забезпечують перенесення теоретичних знань у практику.

3. Розвиток *soft skills* через спеціально організовані освітні активності. Доцільним є впровадження тренінгових занять, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту, навичок ефективної комунікації, роботи в команді, лідерства та управління конфліктами. Важливим є також використання рефлексивних практик (рефлексивні щоденники, самооцінювання, обговорення досвіду).

4. Посилення ролі педагогічної практики. Педагогічна практика має бути системною, безперервною та поступово ускладнюватися. Доцільно забезпечити умови для активного залучення здобувачів до реальної педагогічної діяльності, зокрема в інклюзивному середовищі, що сприятиме інтеграції *hard* і *soft skills* у професійних ситуаціях.

5. Використання цифрових освітніх технологій. Рекомендується активно впроваджувати цифрові інструменти (LMS-платформи, інтерактивні сервіси, онлайн-ресурси), що сприяють розвитку як фахових, так і надпрофесійних навичок, зокрема цифрової грамотності, самостійності та відповідальності за результати навчання.

6. Індивідуалізація освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти. Важливо забезпечити можливість вибору студентами навчальних дисциплін, форм і тем проєктної діяльності, що дозволить враховувати їхні індивідуальні освітні потреби, інтереси та рівень підготовки, сприятиме розвитку самостійності та відповідальності.

7. Запровадження системи діагностики та моніторингу сформованості навичок. Необхідно розробити та впровадити критерії, показники та інструменти оцінювання рівня сформованості *hard* і *soft skills*. Доцільним є використання комплексного підходу, що включає спостереження, аналіз результатів діяльності, портфоліо, самооцінювання та взаємооцінювання.

8. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Ефективність впровадження інтеграційної моделі значною мірою залежить від готовності викладачів до її реалізації. У зв'язку з цим важливим є організація тренінгів, семінарів і програм підвищення кваліфікації, спрямованих на розвиток методичної компетентності викладачів та їхніх *soft skills*.

9. Формування освітнього середовища, орієнтованого на розвиток компетентностей. Доцільно створювати освітнє середовище, що стимулює активність, співпрацю, рефлексію та творчість студентів. Важливим є підтримка атмосфери партнерства, довіри та відкритості, яка сприяє розвитку особистісного потенціалу майбутніх педагогів.

Удосконалення підготовки майбутніх учителів початкових класів потребує системного підходу, що враховує сучасні освітні трансформації, вимоги компетентнісної парадигми та виклики практики початкової школи. Насамперед актуальним є оновлення змісту професійної підготовки шляхом його орієнтації на інтеграцію теоретичних знань і практичних умінь, зокрема через посилення методичної складової, міждисциплінарність та впровадження актуальних освітніх технологій.

Важливим напрямом є поєднання формування *hard skills* (фахові знання, методики навчання, оцінювання) із розвитком *soft skills* (комунікація, емоційний інтелект, критичне мислення, креативність), що забезпечує готовність майбутнього вчителя до ефективної педагогічної взаємодії та вирішення професійних ситуацій. У цьому контексті доцільним є активне використання інтерактивних

та практикоорієнтованих методів навчання: кейс-методу, проектною діяльністю, тренінгів, педагогічного моделювання, рефлексивних практик (Дзевицька, Цапко, Солтис, 2023).

Окремою уваги потребує розширення та якісне оновлення педагогічної практики, яка має бути безперервною, поступово ускладнюватися та максимально наближатися до реальних умов професійної діяльності. Ефективним є залучення здобувачів освіти до аналізу педагогічних ситуацій, роботи в інклюзивному середовищі, використання сучасних цифрових інструментів та технологій навчання.

Суттєвим шляхом удосконалення є також розвиток індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя, що передбачає можливість вибору дисциплін, форм навчання, участь у неформальній освіті, академічній мобільності та професійних спільнотах. Важливо забезпечити формування здатності до самоосвіти, рефлексії та безперервного професійного розвитку.

Отже, удосконалення підготовки майбутніх учителів початкових класів має здійснюватися через комплексне оновлення змісту, методів і форм навчання, посилення практичної спрямованості та інтеграцію різних груп компетентностей, що в цілому сприятиме підготовці конкурентоспроможного, гнучкого та професійно мобільного педагога.

Обговорення результатів. Отримані результати теоретичного дослідження підтверджують актуальність інтеграції hard skills та soft skills у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів. Узагальнення наукових підходів засвідчило, що традиційна орієнтація педагогічної освіти переважно на формування фахових знань і вмій (hard skills) уже не відповідає сучасним викликам освітнього середовища, яке потребує гнучкості, комунікативності, емоційного інтелекту та здатності до міжособистісної взаємодії.

Результати аналізу дозволяють стверджувати, що soft skills не є допоміжними, а виступають рівноправним компонентом професійної компетентності вчителя. Зокрема, такі навички, як критичне мислення, емпатія, здатність до командної роботи та ефективної комунікації, забезпечують не лише якість педагогічної взаємодії, але й успішність реалізації освітнього процесу в умовах інклюзивного середовища.

Запропонована авторська модель інтеграції hard та soft skills демонструє потенціал до системного поєднання знаннєвого, діяльнісного та особистісного компонентів підготовки майбутнього вчителя. Її особливістю є орієнтація на міждисциплінарність, практико-орієнтованість та рефлексивність, що відповідає сучасним тенденціям розвитку вищої педагогічної освіти.

Разом із тим результати дослідження виявили низку проблем. Зокрема, спостерігається недостатня методична розробленість інструментів формування та оцінювання soft skills у закладах вищої освіти. Крім того, існує розрив між теоретичним розумінням важливості цих навичок і практикою їх цілеспрямованого розвитку в освітньому процесі. Це свідчить про необхідність оновлення змісту освітніх програм, впровадження інтерактивних методів навчання, а також розробки дієвих критеріїв оцінювання інтегрованих компетентностей.

Важливим аспектом обговорення є також можливість практичного впровадження запропонованої моделі. Її реалізація потребує відповідної підготовки викладачів, зміни педагогічних підходів та створення освітнього середовища, що стимулює розвиток як професійних, так і надпрофесійних навичок здобувачів.

Таким чином, результати дослідження не лише розширюють теоретичні уявлення про сутність hard і soft skills у педагогічній діяльності, але й окреслюють перспективи вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів на засадах їх інтеграції. Перспективними напрямками подальших досліджень є емпірична перевірка ефективності запропонованої моделі та розробка практичних інструментів її впровадження в освітній процес.

Висновки. Отже, у професійній діяльності вчителя початкових класів hard skills і soft skills виступають взаємопов'язаними та взаємодоповнювальними складовими педагогічної компетентності. Фахові знання, методичні вміння та здатність до організації освітнього процесу (hard skills) забезпечують змістову й технологічну основу діяльності педагога, тоді як комунікативні здібності, емоційний інтелект, критичне мислення та гнучкість (soft skills) визначають ефективність педагогічної взаємодії та успішність освітнього процесу в цілому.

Сучасні виклики освіти актуалізують необхідність їх комплексного розвитку у системі педагогічної освіти, що передбачає інтеграцію теоретичної та практичної підготовки, використання компетентнісно орієнтованих технологій навчання та створення умов для формування цілісної професійної готовності майбутнього вчителя. Лише за умови збалансованого поєднання цих груп навичок можливе формування конкурентоспроможного, мобільного та рефлексивного педагога.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробленні ефективних моделей інтеграції soft skills і hard skills у процесі фахової підготовки, визначенні інструментів їх діагностики та оцінювання, а також вивченні впливу цифровізації освіти й інклюзивного середовища на трансформацію структури професійної компетентності вчителя початкових класів.

Література

Бенца В., Клопотар К. Soft-skills та hard-skills у системі сучасної освіти: збалансованість задля успіху. *Освітні обрії*. N 1 (60), 2025. С. 30–35. DOI: <https://doi.org/10.15330/obrii.60.1.30-35>

Боровець О., Яковишина Т. Формування soft skills у майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія та практика*. № 3(43), 2022. С. 37–42. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-3-06>

Дзевицька Л., Цапко А., Солтис Н. Забезпечення розвитку soft skills у студентів вищих навчальних закладів: інноваційні стратегії та ролі освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 14(32). С. 149–160. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14\(32\)-149-160](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14(32)-149-160)

Енциклопедія освіти, 2-ге вид., допов. та перероб., В. Кремень. Ред. Київ, Україна : Юрінком Інтер, 2021. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39233/1/%D0%95%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8_.pdf

Жовнич О. Система підготовки майбутніх учителів до впровадження європейського досвіду формування життєвих навичок в учнів початкової школи : дис. доктора педагогічних наук: спец. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниця, 2024. 526 с. URL: https://www.cusu.edu.ua/images/autoreferats/2024/Zhovnych/%D0%96%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%87_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf

Карнаух Л., Карнаух О. Розвиток soft skills у здобувачів вищої освіти як умова професійного становлення. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 5 (51). С. 658–668. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-658-668](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-658-668)

Любченко Н. Soft skills та hard skills керівника закладу загальної середньої освіти в контексті компетентнісного підходу у післядипломній освіті менеджерів. *Вісник післядипломної освіти*. 2020. Випуск 22(51). Серія «Педагогічні науки». С. 41–68. DOI: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-22\(51\)-41-68](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-22(51)-41-68)

Пометун О. М'які навички вчителя для міцної школи. Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 12 лют. 2021 р. Дніпро : Міжнар. гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 148–150.

Смагіна Т., Шуневич О. Умови розвитку гнучких навичок (soft skills) педагогів у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 2. С. 73–80. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-2-73-80>

Шевченко І., Шелевер О., Маркова В. Розвиток soft skills у здобувачів освіти як запорука успішної професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 72. 2024. С. 269–272. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/72.54>

Professional success for elementary school teachers: the role of hard and soft skills**Yakovyshyna Tetiana**

*PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor, Associate Professor
at the Department of Primary, Inclusive and Higher Education Pedagogy
Rivne State University of the Humanities, Rivne, Ukraine*

This article presents a comprehensive theoretical analysis of the role of hard skills and soft skills in ensuring the professional success of elementary school teachers amid the transformation of modern education. It is argued that under the influence of the competency-based approach, digitalization, inclusive processes, and societal challenges, the demands on a teacher's professional training are increasing; this training must combine both professional (subject-specific and methodological) and extra-professional (personal and communicative) components. The paper reveals the essence of the concepts of "hard skills" and "soft skills," defines their substantive characteristics and significance within the structure of a primary school teacher's professional competence. Emphasis is placed on the need to develop a teacher's ability for effective pedagogical interaction, flexible response to educational changes, and continuous professional self-development.

The aim of the study is to provide a theoretical justification of the essence of hard and soft skills, to determine their role in ensuring the professional success of primary school teachers, and to outline directions for their integration into the process of teacher training. This underscores the significance of the study, which aims to develop an author-proposed integrative model designed to ensure the synergistic combination of these elements in the training of future elementary school teachers.

The research methodology is based on the use of general scientific methods, including the analysis, synthesis, generalization, and systematization of scientific sources on the issue of teacher training. Competency-based, system-based, and activity-based approaches were applied, which made it possible to examine hard

